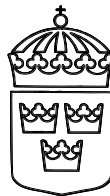

Kommittédirektiv

Genomförande av sjöfolksdirektivet

Dir.
2015:116

Beslut vid regeringssammanträde den 19 november 2015

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera sjöfolksdirektivet, som ändrar vissa arbetsrättsliga EU-direktiv, och föreslå hur direktivet ska genomföras i svensk rätt.

Utredaren ska bedöma i vilken omfattning direktivet motiverar författningsändringar och utarbeta de författningsförslag som behövs för att anpassa svensk lagstiftning till direktivet.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 juli 2016.

Sjöfolksdirektivet

Olika kategorier av arbetstagare inom sjöfartssektorn (sjöfolk) har varit undantagna eller har kunnat undantas från tillämpningsområdet i fem arbetsrättsliga EU-direktiv. Genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794 av den 6 oktober 2015 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG, 2009/38/EG och 2002/14/EG samt rådets direktiv 98/59/EG och 2001/23/EG, vad gäller sjöfolk (sjöfolksdirektivet) har undantagen för sjöfolk tagits bort i direktiven. Dessutom har, med hänsyn till sjöfartssektorns särart, vissa tillägg och anpassningar gjorts i direktiven.

De direktiv som ändras är Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens (lönegarantidirektivet), Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/38/EG om inrättande av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare (direktivet om europeiska företagsråd), Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/14/EG om inrättande av en allmän ram för information till och samråd med arbetstagare i Europeiska gemenskapen (direktivet om information och samråd), rådets direktiv 98/59/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar (direktivet om kollektiva uppsägningar) och rådets direktiv 2001/23/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter (överlåtelsedirektivet).

Syftet med ändringarna är att stärka skyddet för arbetstagare oavsett vilken sektor de arbetar i, att säkerställa att liknande villkor gäller mellan medlemsstaterna, samt att leva upp till de rättigheter som läggs fast i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

Sjöfolksdirektivet trädde i kraft den 9 oktober 2015 och ska vara genomfört senast den 10 oktober 2017.

Genomförandet av de arbetsrättsliga direktiven och undantagen i fråga om sjöfolk

Lönegarantidirektivet

Lönegarantidirektivet innehåller bestämmelser till skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens och ska garantera arbetstagarna betalning av deras utestående fordringar.

Direktivet har främst genomförts genom lagen (1992:497) om lönegaranti.

I artikel 1.3.b i direktivet gavs medlemsstaterna möjlighet att utesluta fiskare som avlönas separat från direktivets tillämpningsområde. Sverige har vid genomförandet av direktivet inte infört något sådant undantag.

Direktivet om europeiska företagsråd

Direktivet om europeiska företagsråd innehåller bestämmelser om gränsöverskridande information och samråd i vissa företag eller företagsgrupper.

Direktivet har främst genomförts genom lagen (2011:427) om europeiska företagsråd.

I artikel 1.7 i direktivet gavs medlemsstaterna möjlighet att bestämma att direktivet inte skulle gälla besättningsmedlemmar i handelsflottan. Sverige har vid genomförandet av direktivet inte infört något sådant undantag.

Direktivet om information och samråd

Direktivet om information och samråd innehåller minimiföreskrifter som ska göra det möjligt för arbetstagare att få information från och samråda med arbetsgivare om skeenden som kan komma att påverka deras anställningssituation.

Direktivet har främst genomförts genom ändringar i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

I artikel 3.3 i direktivet gavs medlemsstaterna möjlighet att göra undantag från direktivets bestämmelser genom särskilda bestämmelser för besättningar på fartyg som trafikerar öppet

hav. Sverige har vid genomförandet av direktivet inte infört några sådana undantag.

Direktivet om kollektiva uppsägningar

Direktivet om kollektiva uppsägningar innehåller bestämmelser till skydd för arbetstagare vid kollektiva uppsägningar, bl.a. om att arbetsgivaren ska informera och överlägga med arbetstagarnas representanter inför planerade kollektiva uppsägningar.

Direktivet har främst genomförts genom ändringar i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, lagen (1982:80) om anställningsskydd och lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder.

Av artikel 1.2.c i direktivet framgick att det inte skulle tillämpas på besättningar på sjögående fartyg. Sverige har vid genomförandet av direktivet inte infört något sådant undantag.

Överlåtelsedirektivet

Överlåtelsedirektivet innehåller bestämmelser till skydd för arbetstagare vid övergång av verksamhet, bl.a. om att arbetsgivaren är skyldig att informera och samråda med arbetstagarnas representanter inför planerade övergångar.

Direktivet har främst genomförts genom ändringar i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet och lagen (1982:80) om anställningsskydd.

Av artikel 1.3 i direktivet framgick att det inte skulle tillämpas på sjögående fartyg. Sverige har vid genomförandet av direktivet inte infört något sådant undantag.

Uppdraget att analysera sjöfolksdirektivet och föreslå hur det ska genomföras i svensk rätt

Utgångspunkter för uppdraget

Regeringens utgångspunkt är att arbetsrättslig reglering i princip bör vara generell och inte undanta vissa grupper. Eventuella undantag måste prövas från fall till fall. Till exempel

beträffande sjöfolk måste eventuella undantag kunna motiveras av sektorns särdrag och särskilda förutsättningar.

Av skälen till sjöfolksdirektivet framgår att förekomsten av undantag och/eller möjligheter att införa undantag för sjöfolk kan ha negativ inverkan på arbetstagares rätt till information och samråd samt till rättvisa arbetsvillkor. Såvida förekomsten av undantag och/eller möjligheten att införa undantag inte är objektivt motiverade och sjöfolk inte behandlas lika, bör bestämmelser som medger sådana undantag utgå. Artiklarna 1 – 5 i direktivet tar därför i huvudsak sikte på att sjöfolk ska omfattas av de olika arbetsrättsliga direktivens tillämpningsområde.

När det gäller lönegarantidirektivet innebär sjöfolksdirektivet (se artikel 1) endast att den undantagsmöjlighet som tidigare funnits tas bort. Detsamma gäller direktivet om information och samråd (se artikel 3). Eftersom Sverige vid genomförandet av dessa direktiv inte har infört några undantag eller särskilda bestämmelser för sjöfolk, bör dessa förändringar inte innebära att svensk rätt påverkas i någon större omfattning.

Däremot har det ansetts nödvändigt att anpassa vissa av bestämmelserna i de andra direktiven som ändras genom sjöfolksdirektivet för att återspegla särdragen i den berörda sektorn (se skäl 11). Detta med tanke på sjöfartssektorns särart och de särskilda arbetsvillkor som gäller för de arbetstagare som tidigare omfattats av de undantag som nu upphävts genom sjöfolksdirektivet.

Samtidigt framgår av artikel 6 i sjöfolksdirektivet att genomförandet av direktivet inte får föranleda en minskning av den allmänna skyddsnivån för arbetstagare som omfattas av direktivet i förhållande till vad de redan har tillerkänts av medlemsstaterna på de områden som omfattas av de ändrade direktiven.

Deltagande i europeiska företagsråd

Möjligheten att undanta besättningsmedlemmar i handelsflottan från tillämpningsområdet för direktivet om europeiska företagsråd tas bort genom artikel 2 i sjöfolksdirektivet. Genom samma

artikel införs därutöver bestämmelser om behörighet för en besättningsmedlem på ett sjögående fartyg som är ledamot av ett särskilt förhandlingsorgan eller av ett europeiskt företagsråd, eller dennes suppleant, att delta i möten inom ramen för något av de förfaranden som fastställs i direktivet om europeiska företagsråd. Sådan behörighet att delta ska finnas, såvida ledamoten inte befinner sig till sjöss eller befinner sig i en hamn i ett annat land än det där rederiet har sitt säte när mötet äger rum. Vidare ska möten, om möjligt, planeras så att ledamöter som är besättningsmedlemmar kan delta, och möjligheten att använda ny informations- och kommunikationsteknik ska övervägas i det fall ledamoten inte kan delta i ett möte.

Utredaren ska därför

- analysera sjöfolksdirektivets ändringar i direktivet om europeiska företagsråd,
- bedöma om befintliga bestämmelser i nationell rätt kan anses förenliga med direktivets bestämmelser eller om författningsändringar är nödvändiga, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Meddelande till behörig myndighet i flaggstaten vid kollektiva uppsägningar

Undantaget för besättningar på sjögående fartyg från tillämpningsområdet för direktivet om kollektiva uppsägningar har tagits bort genom artikel 4 i sjöfolksdirektivet. Därutöver har det genom sjöfolksdirektivet införts ett nytt stycke i artikel 3.1 i direktivet om kollektiva uppsägningar. I den nya bestämmelsen stadgas att om den planerade kollektiva uppsägningen rör medlemmar av besättningen på sjögående fartyg ska arbetsgivaren meddela detta till den behöriga myndigheten i den stat vars flagga fartyget för.

Utredaren ska därför

- analysera sjöfolksdirektivets ändringar i direktivet om kollektiva uppsägningar,
- bedöma om befintliga bestämmelser i nationell rätt kan anses förenliga med direktivets bestämmelser eller om författningsändringar är nödvändiga, och

- lämna nödvändiga författningsförslag.

Tillämpligheten av överlåtelsedirektivet när det gäller sjögående fartyg

Undantaget för sjögående fartyg från tillämpningsområdet för överlåtelsedirektivet har genom artikel 5 i sjöfolksdirektivet ersatts med en ny bestämmelse. Enligt den nya bestämmelsen ska överlåtelsedirektivet tillämpas på sådan överlåtelse av sjögående fartyg som är en del av en överlåtelse av ett företag, en verksamhet eller en del av ett företag eller en verksamhet i den mening som avses i direktivet, under förutsättning att förvärvaren befinner sig, eller det företag eller den verksamhet eller den del av företaget eller verksamheten som ska överlåtas förblir, inom fördragets territoriella tillämpningsområde. Direktivet ska däremot inte tillämpas om föremålet för överlåtelsen enbart utgörs av ett eller flera sjögående fartyg.

Utredaren ska därför

- analysera sjöfolksdirektivets ändringar i överlåtelsedirektivet,
- bedöma om befintliga bestämmelser i nationell rätt kan anses förenliga med direktivets bestämmelser eller om författningsändringar är nödvändiga, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Hänvisningar till EU-rättsakter

Nya anvisningar gäller för hänvisningar till EU-rättsakter. När hänvisningen ger den svenska författningstexten materiellt innehåll ska det anges vilken lydelse av direktivet som införs i svensk rätt och därför ska tillämpas. Sjöfolksdirektivet ändrar flera direktiv som det i svensk författningstext finns hänvisningar till.

Utredaren ska därför

- se över lagstiftningen med hänsyn till de nya anvisningarna för hänvisningar till EU-rättsakter som gäller, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska analysera kostnader och konsekvenser i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474) och internationella åtaganden.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Utredaren ska föra dialog med företrädare för arbetsmarknadens parter, relevanta myndigheter och organisationer av relevans för uppdraget.

Utredaren ska hålla sig informerad om andra medlemsstaters arbete med att genomföra direktivet och i lämplig utsträckning samråda med berörda departement.

Utredaren ska hålla sig informerad om pågående EU-förhandlingar och om andra utredningar och lagstiftningsarbete som kan ha betydelse för uppdraget.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 juli 2016.

(Arbetsmarknadsdepartementet)